הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר אהבה

אור שמח על משנה תורה, הלכות ציצית

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות ציצית

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-ציצית/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ו 4
הלכה יא 5
פרק ג 6
הלכה ג 6
הלכה ו 7
הלכה ט 8

פרק א

הלכה ו

ויהיה אחד משמנה החוטים חוט תכלת.

הנה שיטת רבינו שחוט אחד של צמר צובע חציו בצבע תכלת ונותנו לתוך הטלית, נמצא חציו של צמר לבן וחציו של תכלת, ובתשובה אמר פתיל אחד ולא שנים ובו כורך החוטים. והנראה קצת ראיה לשיטת רבינו מדברי הירושלמי כלאים ריש פרק טי"ת ז"ל. תנינן תרי כללין ולא דמיין דין לדין תנינן אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים בין צבועים בין לבנים ותנינן אינו מטמא בנגעים אלא צו"פ ובלבד לבנים כו' תמן את אמר בין צבועים ובין לבנים כו' ויעוי"ש דיליף מה פשתים כברייתה אף צמר כברייתו כו' ויעוין בבלי בכורות דף י"ז כזה לענין ציצית. ולכאורה מה מקשה הא מוכח מדשריא רחמנא כלאים בציצית ואם תאמר דצבועים לית ביה משום כלאים א"כ מה דחייה שייך כי עביד תכלת בבגד פשתים כיון שהצמר נשתנה ואינו כברייתו שרי לעשותו עם פשתים, ואין לאמר דרחמנא שריא למיעבד צמר לבן לשל פשתים כמו דאמרו בריש התכלת של צמר פוטרין בשל פשתן, זה אינו, דאימת אמרו דרחמנא שריא אף ע"ג דאפשר לקיים שניהם דוקא כיון שיש בה תכלת דהוצרכה להדחות אצל תכלת נדחית גם אצל לבן, אבל אם נאמר דבתכלת ליכא בה משום כלאים כיון דהוא צבוע לא יהיה מותר ליתן בה לבן של צמר כיון דאפשר לקיים שניהם ולתת בה של פשתן וכמו השתא בטלית של צמר דכתבו דאסור ליתן בה של פשתן ללבן דאפשר לקיים בתכלת, ומדכתבה רחמנא כאן היתר דכלאים בציצית, מוכחא דתכלת אע"ג דצמרו צבוע איכא משום כלאים, ובפרק יו"ד מהלכות כלאים כתב רבינו, ומנין שכל איסורים אילו של תורה שהרי הוצרך הכתוב להתיר כלאים בציצית כמו כו' שלא נסמכה פרשת כלאים לפרשת ציצית אלא להתיר כלאים בציצית כו' מכלל שחיבור כזה שלא במקום מצוה אסור מן התורה כו' ואף אנו נאמר לענין צבועין כן. ולכן מסתברא כשיטת רבינו דחוט אחד של צמר וחציו צבוע בצבע תכלת דלצובעו כולו של תכלת א"א דיהיה שני חוטין של תכלת ופתיל אחד ולא שנים, ואם כן איכא כאן כלאים פני שחציו אינו צבוע והוא לבן והוי כלאים צמר לבן בבגד של פשתים ודו"ק. ולכן פריך מה טעמא שני ציצית מכלאים ונכון מאד דזה אין לפרש דלעולם פסיקא לן מדשריא כלאים בציצית דכלאים אסור בצבועים, רק דפריך דא"כ בנגעים נמי נאמר בין לבנים בין צבועים, דזה אינו, דהא גבי כלאים כתוב חד קרא ובגד כלאים שעטנז לא יעלה ולא כתוב שם צמר ופשתים רק או דילפינן מבגד או מלבישה דכתיב צמר ופשתים דתרי מיני אחריני שריא, וכי ידעינן

מסמיכות דכלאים בציצית דאסור בשל צבועים היינו דההתורה אסרה זה בבגד כלאים דגם צבוע מקרי כלאים, אבל בנגעים דרשינן דומיא דפשתים, ולא קשה רק אם אין הכרח לאסור בכלאים צבועים שפיר פריך דנגמור מקרא דלא תלבש כו' צו"פ דדוקא לבנים ומוכרח לאמר כדפרשנו ודו"ק.

הלכה יא

חוטי הציצית בין לבן בין תכלת צריכין טויה לשם ציצית.

האחרונים נסתפקו בנתערב חוט אחד שלא נטוה לשם ציצית בין חוטין אחרים שנטוו לשם ציצית מי בטיל לעשות מהם ציצית, אעפ"י שידעינן שאיכא חד בינייהו שלא נטווה לשם ציצית, וכבר הארכתי בכי"ב בהלכות מאכלות אסורות אם בטלה חתיכת היתר בין האיסורים ללקות עיי"ש. והעיקר דענין ביטול הוי כמאן דליתא ומסלקינן ליה אבל לא שיצטרף עיי"ש. שהארכתי מהרבה קדמונים ובראיה עצומה מסוגיא דשלהי נדה [וכן מוכח מרש"י סוכה דף מ"ז: שהיין כו' שמא ישתה כו' והארס מעורב בהן ואינו מנסך מים כשעור, ואמאי ליבטל הארס וע"כ דאינו מצטרף] אם כן ה"נ סלק את חוט שלא נטוה לשמה מהם והוי כמאן דליתא וע"ש שבארתי מה דקשה ביבמות פ"א דאמרינן דבטלה שאובין ומי פירות וצרף אותן לארבעים סאה ואכמ"ל. אך אחת נראה להעיר, דיש לדון דאימת אמרינן דין ביטול דוקא במידי דלאיסורו דלא נעשה מעשה היינו שאף אם לא נעשה בו מעשה ג"כ הוי היתר אמרינן דבטל התיחסותו הקודמת והוי כמו דלא נעשה בו מעשה, כמו שאם נתבטלה נבילה בחתיכות היתר אף ע"ג דלשחיטה בעי כוונה או כוונת חתיכה או כוונת סימנים לר' נתן ולרבנו מ"מ בטלה הנבילה ונסתלקה סיבת הוויתו נבילה והוי כמו דלא הוי נבילה ולא הוי שחוטה רק כאוכל דעלמא, [וקרוב לזה לדברי הגמרא הואיל ואפשר לנבילה שתעשה שחוטה היינו שתיפקע שלא תהא ראויה ולגר] דאע"ג דלא תכנה זאת בשם בשר שחוטה מ"מ נבילה ג"כ לא הוי' אבל כאן שתאמר ע"י ביטול שכשירה לציצית והוי כמו שנעשה בה מעשה של טויה לשמה דאם אינו טווי לשמה לא הוי כשר לציצית זה לא אמרינן.

אולם מצאנו בזבחים פרק כל התערובות, צלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהוא כו' וחכמים פוסלין, וכתבו רבנן בתוספות חומרא דמי חטאת הוא דמדאורייתא בטיל ברובא עכ"ל.

והנה נבין דמי חטאת הלא צריכים קדוש לשם מי חטאת, ובפעולה מיוחדת לשם קדוש למשמרת למי נדה ואיך נימא דבטלה דהוי כמו דנעשה בה מעשה דקידוש לשם מי חטאת אטו ע"י הביטול הוי כמו דנעשה בה מעשה, וכן חזינא תמן בפרה באפר

כשר שנתערב באפר מקלה דאין מקדשין בו, ולפי שפירשנו נוכל לאמר דמשום דצריך שתשרף ותעשה לשם חטאת, וא"כ איך נוכל לאמר דהוי כאילו נעשה לשם חטאת. ולשיטת התוספות צ"ל דגם שם מתורת חומרא דמי חטאת, ויש לאמר דתמן הוי מתורת רוב דנאמר דההזאה שפרשה מרובא פריש מהנך מי חטאות ולא מהטיפת מים שנתערבה, אולם לא שייך זה אם יש בילה והזיות אינן מצטרפות ובאמת למה שהארכנו שם, דדבר דצריך שיעור לא שייך ביטול שענין ביטול הוי כמאן דסלק את האיסור וליתא בפנינו, אם כן אם יש בילה והזייה צריכה שיעור ואינן מצטרפות הלא אם סלק המים שנפלה חסר השיעור בזה יש לדון, אולם למה שכתבנו משום דלא נעשה מעשה הקידוש, אם כן אף כי אין בילה ואין הזיה צריכה שיעור מ"מ כיון שלא נתהפכו המים שנפלה ע"י ביטול לשם מי חטאת. תו הוי כמו שקבוע בפנינו ואמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכל מה דמזה אמרינן דילמא מיא קא מזי, ועד כאן לא כתבו רבנן בריש פירקא תמן דדבר שאינו ניכר לא אמרינן ביה קבוע היינו משום דהאיסור דבר תורה בטל אף בע"ח עיי"ש דף ע"ג: ד"ה אלא אמר כו' אבל היכי דאינו בטל לא מחלקינן בדין קבוע לניכר לשאינו ניכר, ולפי זה לפי חקירתנו דלא שייך ביטול בחוטי ציצית, אף אם היה כאן חוטין הרבה שנטוו לשם ציצית ונתערבב חוט אחד שלא נטוה לשם ציצית, כיון דלא בטיל ולא הוכשר החוט הזה לציצית, תו כל דפריש לא אמרינן מרובא פריש כיון שאנו לוקחין מן הקבוע ואע"ג דאינו ניכר אמרינן דלמא חוט שלא נטוה לשם ציצית קא רמי, וכן מוכח ממה שכתבו רבנן בתוספות ריש פירקא ובסנהדרין פ"א דנסקלין בנשרפין ידונו בסקילה ולא דיינינן ליה בשריפה כמו רובא משום דהו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה ע"מ אע"ג דאינו ניכר מ"מ כיון דבאדם לא שייך ביטול לכן תו הוי דין קבוע אע"ג דאינו ניכר ועיין מ"ש בזה הפלתי סימן ק"ו ס"ק י"א ודו"ק. ובזה א"ש מה דפירש רש"י בפרק התכלת ש"מ טעימה פסולה שאם עירה צבע נסיון ביורה פסלה משום דבעי צביעה לשמה לא שייך ביטול ודו"ק:

פרק ג

הלכה ג

שנאמר על ארבע כנפות כסותך.

פירוש דכנף משמע המרוחק (מעדני יו"ט) וכן בסוגיא פ"ב דזבחים בבגדי כהונה מרושלין ובעי הגמ' לאמר דפליגי אם יתר כמו דאיתא דמי במרושלין שלא סילקן והנה בפרק הנחנקין אמר דהאי לחודה קאי והאי לחודיה קאי וכל הרואה יבין דזה ענין אחר

דכאן בבגדי כהונה הרי ידוע ונראה מי הוא היתר דממה שלמטה ממדו הוי יתר ואם כן כי מדמה רב ירמי' מדיפתי לזה הך דבת חמש כנפות אם מקרי בת ארבע כנפות הוא גם כן שנראה וניכר מי הוא הכנף היתר ועל כרחין זה הכנף הקרוב לחבירו הוא היתר ודומה לבגדי כהונה מרושלין דאם כל הכנפות שווין ואינו ניכר מי היתר מאי זה דמיון לב"כ, טפי הוי לי' לדמינהו אי האי לחודיה קאי ואי גרוע ועומד דהוא מחובר כחדא ובגד אחד ופשוט מאוד.

הלכה ו

בדין הוא שיהא מותר שהשעטנז מותר לענין ציצית שהרי התכלת צמר הוא ומטילין אותה לפשתן.

הנה מקור הדרשה דכלאים בציצית מותר שקיל וטרי בפרק קמא דיבמות, וקאמר דדרשינן סמוכים לא תלבש שעטנז צו"פ גדילים תעשה לך, ושקיל וטרי הא לא מופנה, ואמר דלתנא דבי רי"ש מבגד ידענא דצו"פ דילפינן מנגעים, ואכתי אצטריך סד"א לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני אסור, א"כ לשתוק קרא מיני' ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה, לרבנן מנ"ל, יחדיו למה לי, ואכתי מבע"ל לתוכף תכיפה אחת אינו חיבור, ופלא דאי לאו יחדיו הו"א דאסור ללבוש צו"פ אע"פ שאין מחוברים כלל זה עם זה, כן הקשו בתוספות. ולק"מ, דאי משום זה הוי גמרינן שעטנז שעטנז מהעלאה ותמן כלאים כתיב דמשמעו ופירושו תערובות יחדיו, ולכן פריך דסד"א דתכיפה אחת סגי קמ"ל יחדיו שיהיו שניהם יחד בעינן וע"י תכיפה אחת מיפרקי מהדדי כו' שעטנז למה לי ואכתי מבע"ל עד שיהא שוע וטוי ונוז אלא כולה משעטנז נפקא פירוש דאם לשוע טווי ונוז לכתוב רחמנא כלאים כדרך הכתוב בכמה לאוי [בהרבעה זריעה הנהגה] ואנא ילפינא כלאים כלאים מהעלאה, מה תמן דוקא שיהא שוע טווי ונוז, אף בלבישה כן, וע"כ דכתב רחמנא שעטנז לאפנוייה לסמכיה לגדילים תעשה לך, וכלאים אישתראי בציצית ותו מפשטא דלישנא ידענא שיהא שוע טווי ונוז כן הוא נכון ורש"י ותוספות נדחקו בזה ולדעתי הוא פשוט.

אולם מדוע נדחקו לפרש שרחמנא יכתוב בהדיא שוע וטווי ונוז עיי"ש שזה דוחק גדול, דרחמנא תאריך בלשון שאין צורך נראה דקשיא להו, דהא אם יכתוב כלאים אז לא הוי מיותר רק בהעלאה לחודא, דאי בלבישה, אם לא כתב כלאים, לא הוי ידענא דבעינן שתי תכיפות, ואי דלא נכתוב יחדיו א"כ הו"א דבלא חיבור יחד אסור לכן כתב יחדיו דבעי חיבור, ומוכרח למיכתב כלאים לאייתורי יחדיו שיהיה שתי תכיפות וכן מה שתרצתי קושיא קמא מתוספות דשעטנז שעטנז גמרינן ג"כ בלבישה לא מייתר, רק בהעלאה מיותר מקו"ח דלבישה, ולא הוי רק מופנה מצד אחד, ולעיל אמר הגמרא לר' ישמעאל

דסבר בפרק המפלת, דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין אבל כאן דקאי לרבנן דר"י והם סברי דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין ואם כן יש להשיב מה ללבישה שכן נפישא הנייתה לכן אף בלא עירוב אסור או אף בלא שוע טווי ונוז, ולכן פירשו מה שפירשו, אולם לקוצר דעתי ולמיעוט בקיאותי בש"ס נראה דהא דאמר למדין ומשיבין במופנה מצד אחד, היינו חומרא הכתובה בתורה, שחזינן שהחמירה התורה כאן מבמקום אחר אבל לא סברא בעלמא שאינה תשובה. (וכיו"ב כתבו רבנן בתוספות ב"ק כ"ה לענין להשים הפירכא בתוך הקו"ח) ובזה דנין לכו"ע מגז"ש דמופנית מצד אחד, ובכלאים אין חילוק בין העלאה ללבישה, ומזה מוכח דלא כמו שכתב הכסף משנה בפ"ט מהל' כלאים הלכה י"ח לחלק לענין אינו מתכוון דא"כ הוי למדין ומשיבין במופנית מצד אחד ודו"ק בכ"ז.

הלכה ט

ומותר להכנס כו' לבה"כ כו'.

כן מוכח דלא נזכר שיהא אסור לצאת ברשות הרבים בשבת בטלית מצוייצת דילמא מצטריך לבה"כ ואתי לאתויי וכמו בתפילין.

נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הציצית.

הקשו רבוותא בתוספות אמאי לא ליתחייבו נשים בציצית הא כיון דדרשינן סמוכים לאו דלא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך, נדרוש כל שיש בלאו דלא תלבש שעטנז ישנו בעשה דגדילים תעשה לך, כמו דדרשינן גבי חמץ ומצה וכמו דדרשינן בערכין דקאמר סד"א כהנים הואיל ואשתרי כלאים גבייהו ליתנייהו בעשה דגדילים תעשה לך, ובמנחות דף מ"ג כתבו דגבי חמץ ומצה שאני דכתיבי נמי בחד קרא, פירוש דגבי חמץ ומצה הואיל וכתיבי בחד קרא, דרשינן אע"ג דאיתקוש בקרא דלמען תהיה תורת ד' בפיך, דממצות עשה שהזי"ג נשים פטורות, וסמוכים בחד קרא עדיפא מהקישא אבל בציצית הואיל והוי סמוכים בתרי קראי היקישא דאיתקוש לתפילין עדיפא, וכן מבואר בהגהות למסכת ערכין, ומסולק תמיהת היד מלאכי עליהם, אולם לדעתי נראה דאימת דרשינן היקישא בכה"ג דחדא הוי חיזוק לחבריה כמו שלא יאכל חמץ, ואם יאכל מצה, וכן בשמור וזכור שמצוה על שמירת שבת כן מצוה על זכירתה, וכמו כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכי"ב לאין מספר, אבל כאן הלא העשה דציצית והלא תעשה דכלאים הן סותרין זה לזה דאם יש לו בגד של פשתים וצריך לעשות בו פתיל תכלת, ע"כ נדחה ל"ת דכלאים, א"כ אדרבא סותרים זה לזה. איך נוכל לאמר שעשה דגדילים תלוי בל"ת דכלאים, אדרבא צירופן סתירה זה לזה ואחד נדחה מפני חבירו, ואיך יהיה הצווי דכלאים סיבה לעשה

דגדילים, אולם בהא דאמר בערכין דסד"א דמדאישתרי כלאים לגבי כהנים הוא מובן אחר, דכמו דאמר לקמן שם סד"א יום תרועה יהי' לכם מאן דליתא בתקיעה אלא חד יומא והני כהנים הואיל ואיתנהי בתקיעה כולה שתא כו' כן הוי אמינא, דחזינא דהתורה התירה גבי ציצית כלאים משום עשה דגדילים, וחזינן דללבוש בגדי כהונה הותרה ג"כ כלאים כמו באבנט חזינן דמצות עשה דבגדי כהונה דוחה ל"ת דכלאים, הרי דמצות לבישה דבגדי כהונה עדיפא כמו ציצית, לכן אמר סד"א דוקא ישראלים דליתנהו גבייהו עשה דלבישה דיגדל כח העשה שידחה כלאים, רק עשה דציצית, אבל כהנים הואיל ואיתא גבייהו עשה דלבישה דבגדי כהונה דגדול כח הלבישה שדוחה ל"ת דכלאים בכל יומא אימא לא חייבינהו רחמנא בלבושא דציצית, קמ"ל דנהי דבעידן עבודה אשתרי כו' אם כן ההיתר אינו רק בשעת עבודה כן המצוה דלבישה הוא רק לצורך עבודה, ולא דמי לתקיעה דלקמן דבכולהו סגי בפעם אחד ביום וגבי כהנים נמי איתא עיי"ש. וזה נכון אם כי הוא רחוק מפשטיות הלשון בגמרא ודו"ק.

ונשים ועבדים שרצו להתעטף כו' מתעטפים בלא ברכה.

כן כתב בעיטור, דאע"ג דקיי"ל דנשים פטורות מן הציצית הא דרב יהודא רמי לפרזומי דאנשי ביתיה משום דסבר נשים סומכות רשות, וזה פלא דהגמרא במנחות אמר מדרמי תכילתא לפרזומי כו' סבר מצות עשה שלא הזמן גרמא כו' ואמאי מברך כל צפרא כו' ונראה דלפי מה דסבר הגמרא לאמר דציצית אינו מברך כל זמן שמתעטף בה, רק בשעתא דבא עליה חיובא דציצית אם כן אי לאו דסבר רב יהודא דציצית הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא וכסות לילה חייבת, לא הוי שדי תכילתא לפרזומי דאנשי ביתיה משום דאיכא למטעי דנשים חייבות, ואע"ג דאסרו רבנן כלאים בציצית דסדין פטור ושל צמר אין עושין בה לבן של צמר, בכ"ז אם יאמרו דנשים חייבות היינו משום דכסות לילה חייבת ונמצא דאינו חייב בברכה, רק בשעת עטיפה הראשונה להבגד, ונמצא דלא יברכו על ציצית כולי צפרא, דהוי זמן חיובא, ומתעטפין בציצית בלא ברכה. וע"כ דסבר נשים חייבות בציצית, אבל לפום מאי דמסיק, דכל זמן שמניחה מברך עליה אפשר דסבר דכסות לילה פטורה מן הציצית והוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, והא דשדי תכילתא לפרזומי כו' משום דסבר נשים סומכות רשות ולא פליג על רב רבו, דסבר בברכות פרק ב' לא יתחיל ואם התחיל גומר, עיי"ש דסבר דאין לאמר פ' ציצית בלילה משום דאינו נוהג וכסות לילה פטורה. ומוכח מזה דאף בלילה דאין זמן ציצית שרי לצאת בטלית מצוייצת בשבת כפסק רבינו פרק י"ט מהלכות שבת, דאל"ה הא איכא למיחש שמא יחייבו כסות לילה בציצית ויוציאו בשבת בלילה לרשות הרבים וזה פשוט

בכוונת העיטור. אולם לא מחוור דאכתי דילמא יחייבו כסות לילה ויברכו עליה והוי ברכה שאינה צריכה, אך אפשר דמדאין נשים מברכות יראו דנשים רשות והוי מצות עשה שהזמן גרמא מה שא"כ למאי דס"ד דלא מברכין רק בעטיפה הראשונה א"כ ליכא היכרא מדלא מברכין נשים עלייהו, דאימא בעטיפה הראשונה היו מברכין אבל לפום דמסיק דכל שעה שמניחין, מברכין איכא שפיר היכרא מדלא מברכין ודו"ק היטב.